

06.03.2026

Asia: 366/00.04.00/2026

Lausunnon laatija: Marena Paahto

Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi HE/149/2025 vp

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa sote-valiokunnalle.

Keski-Suomen hyvinvointialue pitää hallituksen esitystä lastensuojelulain muuttamisesta kannatettavana siltä osin, kun esityksessä pyritään selkeyttämään rajoitustoimenpiteiden käyttöä sijaishuollossa sen eri järjestämisen tavoista riippumatta. Samoin hyvinvointialue kannattaa pyrkimystä säätää selkeämmäksi käytettyä toimivaltaa kussakin tilanteessa. Hyvinvointialue kuitenkin arvioi esitettyjen muutosten vaativan edelleen useita täsmennyksiä perusoikeuksien, ihmisoikeuksien ja lasten oikeuksien huomioimiseksi sekä virheellisen toimeenpanon ja soveltamisen ehkäisemiseksi.

Lastensuojelussa on nykyisellään tunnistettavissa useita rakenteellisia ja toiminnallisia haasteita, jotka heikentävät sijaishuollossa olevien lasten edun, turvallisuuden ja hyvinvoinnin täysimääräistä toteutumista. Sijaishuollossa keskeiset ongelmat ovat liittyneet kasvatuksellisten rajojen asettamisen ja varsinaisten rajoitustoimenpiteiden välisen rajan epäselvyyteen. Samoin lastensuojelun sijaishuollon käytettävissä olevat toimivaltuudet ja rajoitustoimenpiteet ovat vaihdelleet lapsen sijaishuollon muodon mukaisesti, mikä on aiheuttanut haasteita lainsäädännön soveltamiseen. Kasvatukseen kuuluvien rajojen asettaminen ja tietyissä tilanteissa tehtävät hallinnolliset rajoituspäätökset asettavat sijaishuollossa olevat lapset eriarvoiseen asemaan suhteessa niihin lapsiin, jotka kasvavat omassa kodissaan heistä huolta pitävien henkilöiden kanssa. Lasten oikeutta erityiseen suojeluun on tarkasteltava siis myös tästä näkökulmasta.

Hyvinvointialue suhtautuu varauksella lastensuojelulakiin esitettyihin muutoksiin, jotka mahdollistaisivat henkilöstön voimankäytön rajaamistilanteissa, koska se voi lainsäädäntöön kirjattuna ja tosiasiallisena toimintana myös heikentää kokemusta lastensuojelun turvallisuudesta, laadusta, lasten ja työntekijöiden välistä luottamuksesta. Jo voimankäytön käsite on sinällään hankala käytettäväksi sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa. Esitettyjen muutosten osalta sen katsotaan laajentavan sosiaalihuollon toimivaltaa ja muuttavan sosiaalihuollon työn luonnetta

kontrolloivampaan suuntaan. On huomioitava, kuinka mahdollisten muutosten toimeenpano vaatii myös erityistä ja mittavaa sosiaalihuollon henkilöstön koulutusta.

Sosiaalihuollossa tarjottavan hoivan, huolenpidon ja kasvatuksen ydin on lapsen ja nuoren itsemääräämisoikeuden tukeminen sekä itsemääräämisoikeutta rajoittavien välttämättömien toimenpiteiden ennaltaehkäisy. Lastensuojelulain tehtävä ja sijaishuollon laatuvaatimukset perustuvat tasapainoisen kehityksen, lapsen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisen kasvun sekä lapsen edun takaamiseen silloin, kun lapsi asuu kotinsa ulkopuolella, eikä avohuollon tukitoimet ole riittäviä. Lastensuojelun asiakkaina olevien lasten osalta on siis erityisesti huomioitava lapsen oikeuksien peruseriaatteen ja lapsen edun ensisijaisuus. Lapsen etua selvitettäessä lapsella on etusijaoikeuksia, erityisen suojelun tarpeessa olevana, ja suhteessa mm. kuulluksi tulemiseen, asianosallisuuteen tai vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Lapsen edun arviointiin sisältyy aina yksilöllinen harkinta, johon vaikuttaa lapsen kokonaistilanne. Tavoitteena on luoda edellytykset hyvälle elämälle huomioon ottaen nykyisen lastensuojelulain peruseriaatteen lapsen oikeudesta tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen, läheisiin ihmissuhteisiin, ymmärrykseen, hellyyteen, valvontaan, huolenpitoon sekä ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen ja turvalliseen kasvuympäristöön. Hyvinvointialue toteaa, että jokaista hallituksen esityksessä esitettyä muutosta tulee arvioida suhteessa lapsen edun käsitteeseen ja nykyisiin lastensuojelulle lainsäädännössä määriteltyyn perustehtävään.

Esitetyt muutokset lastensuojelun laitospalveluihin

Hyvinvointialue katsoo, että ehdotettu kuntouttava suljettu laitospalvelu on vielä sisällöltään epäselvä ja muistuttaa osin rikosseuraamusmenettelyn mukaista toimintaa. Palvelun suhde lastensuojeluun, psykiatriseen hoitoon ja erityiseen huolenpitoon jää ristiriitaiseksi, erityisesti mielenterveyshäiriöisten ja väkivaltaisesti käyttäytyvien nuorten osalta. Päätöksentekoa, henkilöstörakennetta, rajoitustoimien arviointia ja lapsen oikeusturvaa koskevaa sääntelyä tulisi näin ollen edelleen täsmentää. Hyvinvointialue katsoo, että lastensuojelulakiin esitetyt muutokset erityiseen huolenpitoon ja suljettuihin yksiköihin voivat myös heikentää hoidon/palvelun jatkuvuutta ja lapsen oikeusturvaa. Ne voivat lisätä epävarmuutta päätöksentekoon ja valvontaan, sekä saattavat perustua muutoksia toimeenpantaessa taloudellisiin reunaehtoihin mm. resurssien osalta, jolloin lapsen etu ei toteudu.

Ns. hybridiyksiköiden osalta Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että pelkkä viittaus voimassa olevaan sääntelyyn ei edistä hybridiyksiköiden perustamista, vaan järjestämisvastuusta ja toiminnasta tulisi säätää täsmällisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä. Hybridiyksikön tarkoitus, sisältö, henkilöstövaatimukset, asema palvelujärjestelmässä sekä valvonta tulisi määritellä selkeästi ja suhteessa erityiseen huolenpitoon sekä suljettuun laitospalveluun. Nykytilanteessa yhteisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun käynnistämistä vaikeuttavat muun muassa rajoitustoimenpiteisiin liittyvät erot. Erityisenä ongelmana nähdään nykytilanteessa se, että vakavasti mielenterveysoireilevat nuoret ohjautuvat

lastensuojeluun psykiatristen palvelujen riittämättömyyden vuoksi. Myös tästä syystä ns. hybridiyksiköiden toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita tulisi tarkastella lainsäädäntötasolla ja valvonnan mahdollistamiseksi.

Yhteydenpidon rajoittamiseen esitetyistä muutoksista

Hyvinvointialue toteaa, että yhteydenpidon rajoittamiseen esitettyjä muutoksia pidetään pääosin tarpeellisina ja ajantasaisina, erityisesti tarpeellisena pidetään rajoitusten aikarajojen selkeyttämistä. Myös mahdollisuudet rajoittaa yhteydenpitoa tunnistamattomiin henkilöihin esimerkiksi huumeiden käyttöön liittyvän yhteydenpidon estämiseksi voidaan joissain tilanteissa nähdä kannatettavana. Tämä on tosin haasteellista itse päätöksenteon kannalta ja vaatisi asian perustusoikeudellista tarkastelua sen osalta, miten tällaiset henkilöt tai ystäväpiirit rajataan yhteydenpidon ulkopuolelle, siten, ettei lapsen oikeuksia rajata mielivaltaisesti tai suhteettomasti. Rajoitusten tulee olla oikeasuhtaisia eikä lapsen yhteydenpitoa läheisiin saa rajoittaa liikaa. Mielivallan estämiseksi päätöksissä tulee yksilöidä riittävästi yhteydenpitoa turvaavat muodot. Lisäksi esitetään huoli siitä, että päätösten valmisteluvastuun keskittäminen vain lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle voi aiheuttaa käytännön haasteita vastuuviranhaltijan poissaolojen aikana, ja vastuun laajentamista ehdotetaan.

Tekniseen valvontaan esitetyistä muutoksista

Hyvinvointialue toteaa, että kameravalvonnan laajentamista yleisiin tiloihin pidetään tietyiltä osin perusteltuna, sillä sen arvioidaan lisäävän turvallisuutta erityisesti kriisi- ja arviointiyksiköissä sekä asiakasnuorille että henkilöstölle. Samalla hyvinvointialue suhtautuu kriittisesti siihen, että teknistä valvontaa perustellaan mahdollisuudella vähentää henkilöstön tarvetta, sillä tämä nähdään lapsen oikeuksien ja lastensuojelulain peruseriaatteiden vastaisena. Teknisen valvonnan ei missään tilanteessa katsota voivan korvata henkilöstön läsnäoloa toimintayksikössä. Asian osalta tarvitaan edelleen tarkkarajaista sääntelyä, yksityiskohtaisia kuvauksia valvontamenetelmistä, henkilöresurssista sekä selkeää toimivallan määrittelyä

Aineiden ja esineiden pois ottaminen, kiinni pitäminen ja kiinni ottaminen

Hyvinvointialue pitää lastensuojelulain muutoksia pääosin perusteltuina lasten ja muiden turvallisuuden takaamiseksi, erityisesti aineiden ja esineiden poisottamisen sekä tarkastusten osalta, mutta toteaa edelleen tilanteisiin mahdollisesti määriteltävän voimankäytön haasteellisuuden. Asiaa on perusteltu lausunnossa aiemmin. Hyvinvointialue pitää tärkeänä mahdollisuutta käyttää metallinilmaisinta ja tarkastaa lapsen huone luvattoman poissaolon aikana myös tupakkatuotteiden osalta.

Säännöksen tarkennusta lyhytaikaiseen, viimesijaiseen ja välttämättömään kiinnipitämiseen pidetään tärkeänä, kuten myös selvityksen antamisen tarkentamista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Hyvinvointialue pitää tärkeänä sitä, että

pykälämuutoksen taustana on tutkimukseen perustuva ymmärrys kaltoinkohdeltujen lasten kokemista traumaista.

Hyvinvointialue pitää lastensuojelulain muutoksia luvatta poissaolevien lasten etsintään ja palauttamiseen osin tarpeellisina, mutta katsoo, että kiinniotto- ja voimankäyttövaltuuksien laajentaminen sosiaalihuollon henkilöstölle on riskialtista, epäselvästi säädeltyä ja lapsen edun sekä sosiaalityön perustehtävän vastaista, ja että poliisin virka-apu, toimivaltarajat, koulutusvaatimukset ja kuljetusturvallisuus on säädettävä täsmällisemmin.

Keski-Suomen hyvinvointialue edelleen katsoo, että lastensuojelulakiin esitetyt muutokset voivat osittain selkeyttää kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajaa sijaishuollossa, mutta sääntely jää monilta osin tulkinnanvaraiseksi. Erityisesti kasvatuksellisen rajojen asettamisen ja varsinaisten rajoitustoimenpiteiden välinen raja on epäselvä, eikä lakiteksti anna riittäviä käytännön ohjeita arjen tilanteisiin. Haasteet lainsäädännön soveltamisessa nousee erityisesti suhteessa perhehoitoon ja avohuollon tukitoimisijoituksiin, jolta osin ehdotetut lainsäädäntömuutokset jäivät vielä epäselväksi. Lain vaiheittainen ja yksityiskohtainen uudistaminen ilman kokonaisarviointia voi vaikeuttaa soveltamista. Kaikkien sallittujen kasvatuskäytäntöjen listaamista lakiin pidetään epätoivottavana.

Lopuksi Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että lastensuojelulakiin esitettyjä muutoksia tulee arvioida suhteessa muutoksista syntyviin kokonaiskustannuksiin huomioiden esitetyt lastensuojelun laitoshoidon muutokset, sosiaalihuoltolain palvelu-uudistus sekä mm. ammatinharjoittamislainsäädäntöön esitettävät muutokset. Lisäksi huomioon on otettava asiakasasiakirjauksiin, valvontaan sekä moniviranomaisyhteistyöhön liittyvät muutos- ja kehitystarpeet. Keski-Suomen hyvinvointialue erityisesti pyytää lainsäädäntövalmistelussa edistämään niitä kokonaisuuksia, joissa lainsäädännön avulla vahvistetaan moniviranomaisyhteistyötä ja selkeytetään toimivaltaa, eikä siirretä sitä viranomaiselta toiselle. Perusteltua on valtion koulukotien aseman selkeyttäminen ja tehtävien jako.

Lisäksi lastensuojeluviranomaisten ja sijaishuoltopaikkojen käytettävissä olevia toimivaltuuksia on pidetty riittämättöminä suhteessa niihin vastuisiin ja vaatimuksiin, joita lasten suojelu ja turvallisuuden varmistaminen edellyttävät. Nykyinen sääntely ei kaikilta osin tarjoa riittäviä keinoja puuttua haastaviin tilanteisiin tai tukea henkilöstöä vaativassa työssä. Viranomaisten välisessä yhteistyössä on tunnistettu laajasti kehittämistarpeita. Yhteistyön puutteet ja vastuiden epäselvyydet voivat hidastaa tiedonkulkua ja heikentää lapsen edun toteutumista tilanteissa, joissa tarvitaan nopeaa ja koordinoitua toimintaa useiden toimijoiden kesken. Erityisenä haasteena on sijaishuoltopaikastaan luvatta poissa olevien lasten nopea tavoittaminen ja palauttaminen. Nykyiset keinot eivät aina mahdollista riittävän tehokasta ja viivytyksetöntä toimintaa, mikä voi vaarantaa lapsen turvallisuuden ja altistaa hänet vakaville riskeille.

Kannatettavaa on erityisesti alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierteisiin puuttumisen palveluiden, keinojen ja menetelmien riittävyyden ja tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu. Lastensuojelulakia uudistettaessa on aiheellista säätää uusia ja kuntouttavia laitospalveluita, jotta voidaan vastata lasten vakavaan oireiluun, kuten myös rikos- ja päihdekierteisiin lasten edun mukaisesti. Kokonaisuudessa haastavimmaksi nähdään esitetyt toimivaltamuutokset esimerkiksi poliisiviranomaisen ja sosiaalihuollon henkilöstön välillä, voimakeinojen käyttö sijaishuollossa sekä päätöksenteon vastuiden jakautuminen erityisesti perhehoidossa ja avohuollon sijoitusten osalta.

Marena Paahto
Sosiaalihuollon johtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue
puh. 040 1434759
marena.paahto@hyvaks.fi